

пов'язаним з корупцією правопорушенням : матеріали круглого столу (Київ, 24 черв. 2015 р.). Київ, 2015. С. 224–225.

5. Топорецька З. М. Криміналістичне забезпечення доказування події кримінального правопорушення в кримінальних провадженнях про зайняття гральним бізнесом. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 201–207.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

7. Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / Антонов К. В., Сачко О. В., Тертишник В. М., Уваров В. Г. / за заг. ред. д.ю.н, професора В. М. Тертишника. Київ: Алерта, 2015. 293 с.

Комаринська Юлія Борисівна,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

СИСТЕМАТИЧНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Грунтуючись на класичній структурі криміналістичної характеристики та враховуючи ту обставину, що криміналістична характеристика повинна включати всю значиму для розслідування інформацію, важливим, на нашу думку, є доповнення такої системи елементами, що притаманні саме кримінальним правопорушенням, пов'язаним із домашнім насильством: «зв'язок кримінального правопорушення з адміністративними правопорушеннями» та систематичність вчинення насильницьких дій.

Аналізуючи погляди науковців, можна прийти до висновку, що в них чітко прослідковується обов'язкова умова зв'язку криміналістичної характеристики з предметом доказування. Під час розслідування випадків домашнього насильства, обов'язковим є доведення систематичності таких дій, саме виявлення доказів систематичності дозволяють слідчому зробити висновок про те, що насильницькі дії пов'язані із домашнім насильством.

Відповідно до рішення Верховного Суду, для встановлення зв'язку кримінального правопорушення з домашнім насильством є доведення систематичності вчинення насильницьких дій.

Зважаючи на проблематику розуміння «систематичності» як ознаки домашнього насильства в розумінні статті 126-1 Кодексу – Верховний Суд в одній із своїх постанов сформував правовий висновок, який дозволив надати тлумачення поняттю «*систематичність*» в контексті цієї статті.

Зокрема, в постанові Верховного Суду від 25.02.2021 року у справі № 583/3295/19 суд звернув увагу на наступне: *«словосполучення “систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства” описує діяння. Закінченням кримінальне правопорушення вважається з моменту вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, у результаті чого настав хоча б один із вказаних в законі наслідків. При цьому не має значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства. Факт документування має значення для доказування систематичності, але не більше ніж інші передбачені законом докази».*

Можна стверджувати, що навіть притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства два рази та вчинення після цього повторного випадку насильства дає підстави для кваліфікації діяння за статтею 126-1 Кодексу. Однак у цьому випадку головною умовою для відкриття кримінального провадження за статтею 126-1 Кодексу є той факт, що особу не має бути притягнуто за останній випадок до жодної відповідальності [1].

Дроздова О. В. та Заріцька К. Г. зазначають, що виходячи з того, що слідчі органи Національної поліції здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтею 126-1 КК України, обов'язок доказування покладається саме на слідчого, який на основі доказів має встановити наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Для доказування вчинення домашнього насильства (як кримінального правопорушення) слідчому слід доказати її систематичність. Для документування системності вчинення домашнього насильства слідчому слід показати, що цьому передувало вчинення двох інших актів такого насильства, що було зафіксовано в протоколі про адміністративне правопорушення або в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства [2, с. 680].

В положеннях Особливої частини КК України систематичність як ознака об'єктивної сторони складу злочину передбачена в ст. 116 «Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання» (систематичне знущання); ст. 120 «Доведення до самогубства» (систематичне приниження людської гідності або вчинення систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать волі); ст. 150-1 «Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом» (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб); ст. 390 «Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі» (систематичне порушення громадського порядку чи встановлених правил проживання). Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти

життя та здоров'я» систематичним приниженням людської гідності є тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, глум над ним тощо). Аналіз коментарів до вказаних статей КК України, наукової літератури й судової практики дає можливість зазначити, що систематичність характеризується двома критеріями: кількісним, тобто багаторазовість періодично здійснюваних дій, і якісним, тобто взаємозв'язком, внутрішньою єдністю, що утворюють певну лінію поведінки винного щодо конкретного потерпілого чи потерпілих. Лише за наявності як кількісного, так і якісного критерію можна стверджувати, що насильство має систематичний характер [3, с. 324].

Саме в розумінні систематичності проявляється зв'язок способу вчинення кримінального правопорушення із адміністративними правопорушеннями вчиненими злочинцем раніше. Знання слідчим правопорушень, вчинених попередньо особою, яка вчинила кримінальне правопорушення пов'язане із домашнім насильством, дозволить йому робити висновки про характер злочинця, схильність останнього до конкретних способів вчинення та приховування правопорушення, про обстановку та знаряддя вчинення кримінального правопорушення, тощо.

Якщо особа притягалася до адміністративної відповідальності за ст. 173⁻² КУпАП «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування», або ст. 173 «Дрібне хуліганство», або ст. 174 «Стрільба з вогнепальної, холодної металеві чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку» тощо, слідчий повинен розуміти, що така особа схильна до вчинення й кримінальних правопорушень із застосуванням фізичної сили або вогнепальної та іншої зброї.

Як приклад, доречно навести інформацію Генерального прокурора України Ірини Венедиктової (2021 рік), яка у своєму інтерв'ю «Залюблені» до смерті чи вбивства: реальні історії жертв насилля» наводить приклад про чоловіка на Тернопільщині, який раніше був притягнутий до адміністративної відповідальності за вчинення фізичного та психологічного насильства, зараз судять за вбивство дружини. Під час чергового конфлікту він побив і задушив її [4].

Список використаних джерел

1. Систематичність при домашньому насильстві: проблеми практики. URL : <http://jurfem.com.ua/systematychnist-pry-domashnyomunasylstvu/> (дата звернення: 12.09.2022).
2. Дроздова О. В., Заріцька К. Г. Особливості доказування систематичності вчинення домашнього насильства за статтю 126-1 КК України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2021. С. 679–682. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-11/171>.

3. Степаненко О., Агапова К. Кількісний критерій систематичності як ознака домашнього насильства. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 323–327.

4. Венедиктова І. «Залоблені» до смерті чи вбивства: реальні історії жертв насилья. Редакція «Українська Правда» четвер, 25 листопада 2021, 10:00. URL: <https://www.prawda.com.ua/columns/2021/11/25/7315156/#:~:text=%d0%a7%d0%95%d0%a2%d0%92%d0%95%d0%a0%2c%2025%20%d0%9b%d0%98%d0%a1%d0%a2%d0%9e%d0%9f%d0%90%d0%94%d0%90%202021%2c%2010%3a00>.

Кононенко Наталія Олександрівна,
завідувач кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Розслідування кримінальних правопорушень вимагає від працівників правоохоронних органів злагодженої та цілеспрямованої діяльності. Особливо це стосується початкового етапу розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами. Адже швидкі та ефективні першочергові дії дають змогу не тільки полегшити подальшу діяльність підрозділів Національної поліції, в провадженні яких знаходиться відповідне кримінальне правопорушення, але й виявити весь масив доказової інформації, яка може бути втрачена у зв'язку з дією негативних факторів. Зрозуміло, що кожне кримінально каране діяння є індивідуальним, та визначити особливості проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування досліджуваного кримінального правопорушення є необхідним.

Стосовно слідчих (розшукових) дій, які проводяться на початковому етапі розслідування, необхідно виділити різні види оглядів та допити різних категорій осіб. На основі аналізу матеріалів кримінальних проваджень було з'ясовано, що під час розслідування досліджуваної категорії правопорушень проводяться такі огляди: огляд місця незаконного заволодіння транспортним засобом (місце стоянки ТЗ; шляхи підходу злочинців до предмету посягання; засідка, де злочинці спостерігали за ТЗ та діями водія; шляхи виїзду ТЗ з місця стоянки; інші приміщення чи ділянки місцевості, котрі можуть слугувати носіями слідів незаконного заволодіння ТЗ, проводився у 75 % випадків; огляд виявленого транспортного засобу чи його частин (безпосереднє місце знаходження предмету посягання; шляхи його прибуття; маршрут відходу злочинців з місця злочину; інші ділянки місцевості, на яких можуть міститися сліди злочину) – 21 % випадків; огляд речей та документів, виявлених на місці події, – 4 % випадків.